

УДК 811.124'42+81'367.7+81'373:808.5.Лівій
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-29>

Емілія ШВЕД,
orcid.org/0000-0002-9477-7579
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романських мов та зарубіжної літератури
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) *emilija.shwed@uzhnu.edu.ua*

Оксана ДАЦЬО,
orcid.org/0000-0001-6974-9544
старший викладач кафедри романських мов та зарубіжної літератури
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) *oksana.datio@uzhnu.edu.ua*

Олександра ЯЦКІВ,
orcid.org/0000-0003-0339-9208
старший викладач кафедри романських мов та зарубіжної літератури
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) *oleksandra.yatskiv@uzhnu.edu.ua*

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ СКЛАДНОГО СИНТАКСИЧНОГО ЦІЛОГО ТА КОНСТРУКЦІЙ З ОДНОРІДНИМИ ПОБУДОВАМИ У Т. ЛІВІЯ (на матеріалі промов історичних осіб твору Т. Лівія «Історія»)

Стаття присвячена вивченню лінгвостилістичних функцій складного синтаксичного цілого (ССЦ) та конструкцій з однорідними лексичними побудовами промов першої декади твору відомого римського історіографа Тіма Лівія «*Ab urbe condita*». Дослідження засвідчує, що емоційно-експресивні функції ССЦ та конструкції з однорідними лексичними рядами є дуже вагомими. В результаті аналізу складних синтаксичних побудов виділились дві форми їх організації у ССЦ: ланцюговий та паралельний зв'язки. Превалює вживання конструкцій, поєднаних паралельним смисловим зв'язком. Завдяки умілій організації та правильному підбору граматичних засобів міжфразового зв'язку, ССЦ досліджуваних промов є могутніми засобами експресії. Характерними скріпами таких побудов є: повтори слів, паралелізм та анафоричні синтаксичні конструкції. Особливе емоційно-експресивне навантаження несуть зачини ССЦ. Як засвідчив аналіз, найпоширенішими видами зачинів виступають: підрядні речення, речення з прямим порядком слів, речення з динамічними зачинами, речення – питання, речення у формі риторичного запитання.

Введені у текст промов чисельні однорідні лексичні комплекси сприяють плеонастичності та повноті мовних періодів. Дослідження засвідчує, що у промовах превалюють лексичні ряди, що базуються на однорідності іменників, децю рідше зустрічаємо речення з дієслівними лексичними рядами. Ампліфікація таких однорідних побудов сприяє концентрації думки слухача. Т. Лівій супроводить такі конструкції ритмічним розташуванням частин фрази, повторами, полісиндетоном сполучника, що інтенсифікує та увиразнює вислів; в узусі автора такі засоби нагнітання пафосу, як градація та скупчення слів. Певне стилістичне навантаження у таких сполуках несуть узагальнюючі одиниці.

Вивчення специфіки ССЦ та конструкцій з однорідними членами речення у промовах історичних осіб твору Т. Лівія «Історія» дало змогу глибше проникнути у таємниці ораторського мистецтва давнини, зрозуміти їх аргументаційну функцію та водночас пізнати ідіостиль автора.

Ключові слова: риторика, лінгвостилістичні особливості, давній Рим, Тім Лівій, його твір «Історія» (промови твору), синтаксичні ресурси стилістики промов, складне синтаксичне ціле, конструкції з однорідними членами.

Emilija SHWED,

orcid.org/0000-0002-9477-7579

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Romance Languages and Foreign Literature

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) emilija.shwed@uzhnu.edu.ua

Oksana DATIO,

orcid.org/0000-0001-6974-9544

Senior Lecturer at the Department of Romance Languages and Foreign Literature

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) oksana.datio@uzhnu.edu.ua

Oleksandra YATSKIV,

orcid.org/0000-0003-0339-9208

Senior Lecturer at the Department of Romance Languages and Foreign Literature

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) oleksandra.yatskiv@uzhnu.edu.ua

LINGUOSTYLISTIC FUNCTIONS OF THE COMPLEX SYNTACTIC WHOLE AND CONSTRUCTIONS WITH HOMOGENEOUS STRUCTURES IN T. LIVI (on the material of the speeches of historical figures in T. Livi's "History")

The article is devoted to the study of linguostylistic functions of a complex syntactic whole (CSW) and constructions with homogeneous lexical structures of speeches from the first decade of work of the famous Roman historiographer Titus Livius (Livi) "Ab urbe condita". The study proves that the emotional and expressive functions of CSW and constructions with homogeneous lexical structures are very important. As a result of the analysis of complex syntactic structures, two forms of their organization in CSW are distinguished: chain and parallel connections. The use of constructions connected by a parallel semantic connection prevails. Thanks to skillful organization and the correct selection of grammatical means of inter-phrase communication, the CSW of speeches under consideration are powerful means of expression. Characteristic staples of such constructions are: repetition of words, parallelism, and anaphoric syntactic constructions. The intro of the CSW is considered to bear a special emotional and expressive load. As confirmed by the conducted analysis, the most common types of the intro are: subordinate clauses, sentences with direct word order, sentences with dynamic clauses, sentences-questions, sentences in the form of a rhetorical question.

Numerous homogenous lexical structures introduced in the text of the speeches contribute to the pleonasticity and completeness of language periods. The research demonstrates that lexical sequences based on the homogeneity of nouns prevail in the speeches, sentences with verb lexical sequences are somewhat less common. The implication of such homogeneous structures contributes to the concentration of the listener's thoughts. Titus Livius (Livi) accompanies such constructions with a rhythmic arrangement of parts of the phrase, repetitions, polysyndeton of the conjunction, intensifying and emphasizing the utterance; the author uses gradation and clustering of words as means of inducing pathos. Generalizing units carry a certain stylistic load in such constructions.

The study of the features of CSW and constructions with homogeneous members in the speeches of historical figures in Titus Livius (Livi)'s work "History" made it possible to penetrate deeper into the secrets of ancient oratorical art, to understand their argumentative function, and at the same time to learn the author's idiostyle.

Key words: *rhetoric, linguostylistic features, ancient Rome, Titus Livius, his work "History" (speeches in the work), syntactic resources of speech stylistics, complex syntactic whole, constructions with homogeneous members.*

Постановка проблеми. Фундаментальна праця відомого римського історіографа Тіта Лівія «Історія» охоплює 745 років та складається із 142 книг. Автор працював над твором більше 40 років. Т. Лівій жив у епоху принципату Октавіана Августа, що привело до знищення демократичних свобод та водночас зумовило падіння політичного красномовства. Описувати сучасну історію було ризиковано, тому Лівій – ритор за покликанням, увесь свій талант зосередив на подіях минулого. Тогочасна історіографія відзна-

чалась стилістичною майстерністю, вміло укладеними промовами. Саме тому автор вводить у «Історію» численні промови історичних персоналій, що урізноманітнюють перелік історичних подій. У цих промовах чи не найповніше виявився ораторський дар автора, вони стали втіленням усіх кращих традицій античної риторики.

Матеріалом дослідження слугують промови історичних осіб (полководців, державних та суспільних діячів) першої декади твору Т. Лівія «Ab urbe condita» чи скорочено в українському пере-

кладі «Історія», що у сумі складають 914 Вайсенборнівських рядків (Titī Livi 1876; 1910). Під час дослідження використовувалася компонентна та контекстна методика лінгвістичного аналізу. Крім загальнонаукових методів аналізу, синтезу, індукції та дедукції, у дослідженні застосовано зіставний та порівняльно-історичний методи. В основу вивчення ліг метод, що базувався на прийомах класифікації та систематики, статистики та культурно-історичної інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення античної риторики є однією з найактуальніших і найскладніших проблем лінгвістики, що привертає увагу багатьох дослідників, але лінгвостилістичні функції мовних засобів експресії промов історичних персоналій твору Т. Лівія «Історія» не отримали однозначного тлумачення у наукових колах та дослідженні ще не у достатній мірі. Ще античні дослідники такі, як Тацит, Сенека, Квінтіліан захоплювались мовою Лівія. Досягнення античної риторики вивчались протягом століть. Вони практично освоювались поетикою, логікою, стилістикою. Самі ж витoki сучасної лінгвостилістики слід шукати у класичній риторичі. Дослідженню цих проблем присвячені роботи В. Маслюка, Ф. Прокоповича, Г. Бернгарді, В. Кроля, А. Павліса, Г. Віссови, Р. Фолькмана, В. Вакернагеля.

Більшість з них зосереджували увагу на вивченні лінгвостилістики усіх промов твору, за винятком першої декади. Тому дослідження проблеми лінгвостилістичних функцій складного синтаксичного цілого та конструкцій з однорідними побудовами у промов історичних персоналій твору Т. Лівія «Історія», а саме промов першої декади, залишається актуальним і в наш час. Завдання дослідження полягає у фіксації ССЦ та однорідних лексичних побудов, вивченні їх структури, аналізі стилістичної спрямованості як засобів лінгвостилістики.

Мета статті полягає у виявленні окремих аспектів мови та стилю промов першої декади твору, зокрема, лінгвостилістичних функцій таких синтаксичних засобів експресії промов, як складне синтаксичне ціле та конструкцій з однорідними членами речення.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи синтаксичні засоби експресії у структурі промов, неможливо не помітити і такі засоби аргументації як складне синтаксичне ціле та конструкції з однорідними членами речення.

Якщо не виходити за межі окремого речення, стилістичний аналіз тексту буде неповним та атомарним. Синтаксичні засоби експресії не будуть досліджені повністю, якщо не розглянути таку важливу синтаксичну структуру як складне синтак-

сичне ціле (ССЦ). Автор «Історії» нерідко вводить у текст твору окремі невеликі промови, весь текст яких, фактично, є одним ССЦ. Для дослідження ми вибрали більші промови, з яких можемо виділити окремі синтаксичні структури. Їм притаманна синтаксична спаяність, єдність та завершеність мікротеми. Вони навіть поза контекстом промов виражають завершену думку, надають логічності та послідовності викладеному матеріалу.

Зупинимось більш детально на формах організації окремих речень у ССЦ. Наведемо зразок застосування ланцюгового зв'язку у ССЦ: ... *adeo atroces in has rogationes nostras coorti sunt, quibus quid aliud quam admonemus cives nos eorum esse et, si non easdem opes habere, eandem tamen patriam incolere? Altera conubium petimus, quod finitumis externisque dari solet – nos quidem civitatem, quae plus quam conubium est, hostium etiam victis dedimus, altera nihil novi ferimus, sed id, quod populi est, repetimus atque usurpamus, ut quibus velit populus Romanus honores mandaret* /IV, 3, 3, 4, 5/, – ... з такою ненавистю вони повстали проти цих наших законопроектів, за допомогою яких ми хочемо тільки згадати про те, що ми їх співгромадяни, навіть, якщо не маємо такого ж багатства, хіба ми не є громадянами однієї і тієї ж країни? Одним законопроектом ми добиваємось права на шлюби, ті шлюби, права на які зазвичай мають сусіди та чужинці, зрештою ми надавали права громадянства, які є багато важливіші, ніж право на шлюб навіть переможеним ворогам. Іншим законопроектом ми не вносимо нічого нового, а вимагаємо та стараємось отримати тільки те, що належить римському народу: можливості давати йому права та почесні посади тим, кому він бажає. Перше речення у цьому ССЦ виступає у функції зачину і зумовлює зміст двох наступних речень. Особливу роль у організації конструкції відіграють вставні слова, що виражають хід думок (*altera*). Паралелізм конструкції, що базується на вживанні однакових форм дієслів – присудків та однакових типах підрядних речень, підкреслений тавтологією, теж є вагомим засобом організації ССЦ. Завдяки майстерному застосуванню автором потрібних засобів експресії, такі конструкції у канві промов отримують неабияку відшліфованість та аргументаційність. Засобом зв'язку у наведеному зразку виступає повтор, причому замість іменника *rogatio* Лівій вживає займенниковий прикметник *altera*, що ще більш сприяє переконливості мовця. Розглянутий зразок ланцюгового зв'язку сприяє логічному викладу думки.

Якщо при ланцюговому зв'язку речення немовби прикріплюються одне до одного і мають

смысл лише у поєднанні, то при паралельному кожне з речень має свою завершену семантику та може вживатися самостійно, у ізольованому виді (Коваль, 1987: 336).

Як засвідчує спостереження, у досліджуваних промових переважають конструкції, поєднані паралельним смисловим зв'язком. Це, очевидно, пов'язане з тим, що цей тип зв'язку характерний для урочистих, патетичних текстів, він передбачає активну участь читача чи слухача у поєднуванні частин цілого, даючи простір для образного мислення, як от: *Haec est eadem familia, Quirites, cuius vi atque iniuriis compulsus extorres patria Sacrum montem cepistis; haec, adversus quam tribunicium auxilium vobis comparastis... Haec conubia partum ac plebis interruptit; haec plebi ad curules magistratus iter obsaepsit. Hoc est nomen multo, quam Targuiniorum infestius vestrae libertati* /IX, 34, 3, 4, 5/ – Це та сама сім'я, квірити, чий насильства і образи змусили вас залишити батьківщину і зайняти Священну гору, для захисту від неї ви оточили себе підтримкою трибунів... Саме ця сім'я оголосила незаконними шлюби патриціїв та плебеїв; ця закрила доступ до курульних посад. Їх ім'я є ще більшим ворогом вашої свободи, ніж ім'я Тарквініїв. Це ССЦ, засобом зв'язку у якому виступає анафоричний вказівний займенник, у ролі засобу організації – паралелізм, дієслова-присудки, вжиті у однакових видо-часових формах, співзвучність їх закінчень (*cepistis, comparastis*). Всі ці, взяті у сумі засоби, отримують велику увиразнювальну роль, виступають засобами експресії, тавруючи ганебні дії патриціїв, зокрема, роду Клавдіїв, проти плебеїв. Завдяки умілій організації та правильному підбору граматичних засобів міжфразового зв'язку, це ССЦ набуває підсиленого викривального змісту. Характерними скріпами таких конструкцій Т. Лівія виступають: повтори слів, паралелізм та анафоричні синтаксичні конструкції. Типовим зразком такої конструкції може служити це ССЦ: *An hoc dicis, Appi, non teneri Aemilia lege populum? An populum teneri, te unum exlegem esse? Tenuit Aemilia lex violentos illos censores G. Furium et M. Geganium ... tenuit deinceps omnes censores intra centum annorum spatium, tenet G. Plautium collegam tuum isdem auspiciis, eodem iure creatum. An hunc non, ut qui optimo iure censor creatus esset, populus, creavit? Tu unus eximius es, in quo hoc praecipuum ac singulare valeat?* /IX, 3, 4, 8, 9, 10/ – Може, ти скажеш, Аппію, що народ не підкоряється закону Емілія? Чи народ підкоряється, а ти один ні? Закону Емілія підкорялися такі суворі цензори як Г. Фурій та М. Геганій ... підкорялися

згодом усі цензори протягом ста літ, підкорявся Г. Плавтій, твій колега, вибраний на основі цих же прав. Чи його не вибрав народ на підставі закону? Чи ти єдиний є винятковим і тебе це особливо і в першу чергу стосується? Дієслова *tenere* і *creare* тут виконують функцію скріп та одночасно виступають у ролі експресем.

Особливу роль у ССЦ мають початкові речення чи зачини. Зачин містить ядро змісту, який розкривається у всіх наступних реченнях. Найпоширенішими видами зачинів ССЦ виступають:

1) підрядне речення, – *Si populo Romano liberum suffragium datur...* /IV, 3, 7/, А якщо римському народу дати право на вільний вибір...

2) Речення з прямим порядком слів, – *At enim vero nemo post reges exactos de plebe consul fuit* /IV, 4, 1/, – Бо ж чи ніхто із плебеїв не був обраний консулом після вигнання царів.

3) Речення з динамічним зачином, – *Obsecro vos...* /IV, 3, 9/, – Заклинаю вас...

4) Речення-питання, – *Quis dubitat?* /IV, 4, 4/, – Хто би мав сумнів.

5) Речення з вмотивованим зачином, – *Verum enim vero* /IV, 4, 9/, – А й справді.

6) Речення у формі риторичного запитання, – *Denique utrum tandem?* /IV, 5, 1/, – Хіба це так?

У більшості випадків у зачині міститься своєрідна вказівка–натяк на хід думок у наступних реченнях ССЦ.

Значна роль у ССЦ належить реченням-кінцівкам. Найчастіше це – умовиводи, що випливають із передуючих їм логічних суджень. В результаті дослідження було виявлено своєрідний вид кінцівки, який часто в узусі Тита Лівія, – коротка фраза-запитання: *Quid?* чи *Quid tandem?*, – що ж? Що ж врешті-решт? Така кінцівка стимулює читача до активнішої логічної діяльності та дозволяє підтримувати увагу до змісту промови.

Отже, сама архітектоніка ССЦ досліджуваних промов є теж експресивним засобом передачі емоційного настрою оратора.

Досліджувані конструкції ССЦ промов, будучи ефективним експресивним засобом, сприяють логічному викладу думки, а значить – і аргументації.

Плеонастичності та повноті мовних періодів сприяє введення автором «Історії» у текст промов однорідних лексичних комплексів, тобто таких компонентів речення, які, виконуючи ті ж синтаксичні функції, поєднуються однаковим синтаксичним зв'язком з одним і тим же членом речення. Дослідження принципу підбору та характеру однорідних членів дає певне уявлення про стилістичну манеру автора.

У промовах немало конструкцій, лексичні ряди яких базуються на однорідності іменників, до прикладу:

1) *Auxilium tribunicium, provocationem ad populum, scita blebis iniuncta patribus* /III, 67, 9/, – Ми терпіли і терпимо захисників ваших трибунів, апеляцію до народу, постанови плебеїв, нав'язані патриціям.

2) *Vocis verborumque quantum voletis ingerent, et criminum in principes et contionum* /III, 68, 4/, – Вони нагромадять слів та промов, скільки завгодно, і обвинувачень проти влади і зборів.

3) *Ecquis rettulit aliquid ad coniugem ac liberos praeter odia, offensiones, simultates* /III, 68, 5/, – Хто ж із вас приніс до жінки та дітей щось, крім ненависті, гніву, образ.

Ампліфікація іменникової однорідності у вищенаведених зразках сприяє концентрації думки слухача, з іншого боку цим досягається ритмічне розташування частин фрази. Як бачимо, Лівій супроводить лексичні ряди повторами: часто це повтор займенника, чи полісиндетон сполучника, що інтенсифікує та увиразнює вислів.

Дещо рідше зустрічаємо у промовах речення з дієслівними лексичними рядами. Їх вживання передає динаміку подій, пожвавлює розповідь:

1) *Quanto est minus opera tueri facta et instare ac perseverare defungique cura brevi?*, – Наскільки менше потрібно зусиль, щоб утримати вже зроблене, щоб наполегливо протриматися і швидко звільнитись від турботи?

2) *Et nunc res se habet, irati sunt, oderunt, negant missuros esse* /V, 5, 9/, – А тепер який стан речей, вони сердяться, ненавидять, заперечують, що мали намір послати.

Своєрідне застосування сполучників спостерігаємо у першому прикладі (*et, ac*, та післяйменник *que*), – безперечно, і на них лежить значне стилістичне навантаження.

Стилістичній манері автора властиве поєднання у одному реченні іменникових та дієслівних однорідних конструкцій: *Non quidquid partum plebisque est, consules, tribunos, deos, hominesque omnes armatos opem ferre, in Capitolium curere liberare ac pacare* /III, 17, 5/, – А чи не достойніше було б усім патриціям і плебеям, консулам, трибунам, богам і людям із зброєю в руках поспішати на допомогу, бігти у Капітолій, звільнити та принести мир. Архітектоніка цього періоду засвідчує ораторську майстерність Лівія: у першій та другій частинах спостерігаємо характерне для автора вживання сполучників, – перші компоненти поєднуються, як правило, безсполучниковим зв'язком, а останній за допомогою післяйменника – *que*,

сполучників *et* або *ac*. Експресії цій конструкції надає дисолюція. Як зазначає відомий дослідник стилістики античних творів: «Дисолюція принагідна у тих випадках, коли ми говоримо про що-небудь з більшою наполегливістю, бо через відсутність сполучників окремі слова підкреслюються, видається, що їх є ще більша кількість» (Вакернагель, 1888: 541).

Відмітним є те, що при потребі дати негативну характеристику певній особі чи групі людей Лівій використовує дієприкметникові лексичні ряди, для позитивної характеристики – прикметникові, про що свідчать нижченаведені типові зразки таких конструкцій:

1) *Non illi vestram ignaviam contempsero, nec suae virtuti confisi sunt; quippe totiens fusi fugatique, castris exuti, agro multati, sub iugum missi, et se et vos novere* /III, 67, 115/, – Не ту вашу боягузливість вони зневажають, не на свою хоробрість надіються; тому що ці люди стільки раз розбиті, спонукані до втечі, позбавлені військового табору, покарані втратою землі, прогнані під ярмом, знають і себе і вас.

2) *...ut vir fortis ac strenuus, pace belloque bonus ex plebe sit* /IV, 3, 16/, – ...зустріти між плебеями мужню і енергійну людину, гідну шани у мирний час та на полі бою. Автор найчастіше вживає трьохчленні лексичні ряди, рідше чотирьох- і п'ятичленні, тільки один раз спостерігаємо шести- та восьмичленні лексичні ряди.

В узусі автора «Історії» превалюють несинонімічні лексичні ряди, хоча зустрічаємо і синонімічні. Ось типовий приклад синонімічного іменникового ряду: *Discordia ordinum et venenum urbis huius, partum ac plebis certamina, dum nec nobis imperii nec vobis libertatis est modus...* /III, 67, 6/, – Незгоди прошарків і отрута цього міста, суперечки патриціїв з плебеями, бо ви не маєте меж влади, а ми – свободи. Однак, це, як правило, контекстуальні синоніми.

Майже в однакових пропорціях у ролі однорідних членів виступають підмет та присудок; стосовно другорядних компонентів переважають лексичні ряди із додатків, означень і лише один раз Лівій застосовує лексичний ряд із обставин. Для поєднання лексем у однорідні ряди автор «Історії» застосовує дуже ефективні засоби експресивізації – парні сполучники, як от: *...quoniam ea demum Romae libertas est, non senatum non magistratus, non leges non mores maiorum, non instituta partum non disciplinam vereri militia* /V, 6, 18/, – ось де справжня свобода Риму не шанувати ні сенату, ні керівництва, ні законів, ні звичаїв предків, ні постанов сенату, ні військової дисципліни. Чи як у цьому

зразку: *Te nec quod dies exiit censurae, nec quod collega magistratu abiit, nec lex, nec pudor coerces; virtutem in superbia, in audacia, in contemptu deorum hominumque ponis* /X, 34, 22/, – Тебе не стримує ні те, що закінчився термін цензорства, ні те, що твій колега відмовився від посади, ні закон, ні сором; ознаки добродетелі ти вбачаєш у гордовитості, у зухвалості, у зневазі богів та людей. Як засвідчує спостереження, палітра однорідних лексичних побудов багата та різноманітна. Вона поєднується із усіма можливими стилістичними фігурами: асиндетон, полісиндетон, ампліфікація, в узусі автора такі засоби нагнітання пафосу, як градація, скупчення слів (*congeries verborum*). Градації супроводжують більшість лексичних рядів, що має ще й значний емоційний ефект. Усі стилістичні засоби, що супроводжують лексичний ряд, у поєднанні з однорідною синтаксичною структурою отримують особливе логіко-сміслову та емоційне навантаження.

Як засвідчують вищенаведені приклади, слова підібрані автором у лексичних рядах так уміло, розміщені й поєднані настільки раціонально, що, якщо спробувати усунути хоча б одну ланку із лексичного ряду, зникне вся його емоційно-експресивна сила.

Якщо говорити про способи зв'язку у цих сполуках, то превалює асиндетонний зв'язок. Нерідко з його допомогою передається психологічний стан мовця: *At enim communis res per haec loco est peiore ager uritur, urbs obsidetur, belli Gloria penes hostes est* /III, 68, 3/. – Бо становище держави через це є ще у гіршому стані: поле горить, місто оточене, військова перевага є на боці ворогів. У даному зразку асиндетон, підсилений ампліфікацією та висхідною градацією добре ілюструє стурбованість Тіта Квінція Капітолійського долею Риму, що емоційно впливає на слухачів, змушуючи їх проникнутись тими ж настроями; засобами експресії у даному прикладі стають і естетизуючі фактори – симетричність побудов та своєрідна інтонаційна атмосфера конструкції. Крім цього, однорідні конструкції виступають у промовах дієвим засобом аргументації, – автор дотримується логіки перелічення на одній підставі. Сам прийом перерахування, яким так часто користується автор, спрямований на виконання не лише експресивної, але й суто логічної функції.

Певне стилістичне навантаження несуть у однорідних лексичних рядах узагальнюючі одиниці, передані словом чи словосполученням та найчастіше розміщені у препозиції:

1) *Videte, quot res, quam inutiles sequantur illam viam consilii, vastatio... iactura operum, Etruscum bellum pro Veiente concitatum* /V, 5, 11/, – Подумайте, скільки обставин і яких невігідних можуть стати результатом прийняття такого рішення: спустошення... втрата споруд, виникнення війни Етрусської замість Вейнетської.

2) *...cum abessem...haec omnia occurebat, colles campique et Tiberis et adsueta oculis regio et hoc caelum* /V, 54, 3/... – коли я був далеко, це все мені пригадалося: пагорби і поля, і Тібр, і звична очам місцевість і це небо.

У промовах переважають лексичні ряди внутрішньої характеристики, як от: *... sedemus desides domi inter nos altercantes, praesenti pace laeti nec cernentes ex otio illo brevi multiplex bellum rediturum* /III, 68, 8/, – А ми сидимо собі вдома, сперечаючись між собою, потішаючись тимчасовим миром, не усвідомлюючи, що скоро ці всі обставини приведуть до важкої війни. Дещо рідше в узусі автора «Історії» однорідні лексичні конструкції зовнішньої характеристики, до прикладу: *Quid turris, quid vineas testitudinesque et alium oppugnandum urbium apparatus loquar?* /V, 6, 6/, – Хіба я не кажу, що вежі, вінеї, захисні споруди і все інше для облоги міст є готове?

Таким чином, проведене нами дослідження засвідчило, що Т. Лівій застосовує однорідні лексичні ряди дуже уміло. Введення цих конструкцій сприяє ритмізації, естетизації та експресивізації мови промов. Крім цього, однорідні ряди виступають у промовах дієвим засобом аргументації, – автор чітко дотримується логіки перелічення на одній основі. Дослідження специфіки складних синтаксичних побудов та конструкцій з однорідними членами речення у промовах історичних осіб твору Т. Лівія «Ab urbe condita», засвідчивши неабияку риторичну майстерність автора, дало змогу краще зрозуміти стилістичну манеру автора, адже характер ССЦ та однорідних побудов теж служить вагомим показником стилю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дослідження лінгвостилістичної функції складного синтаксичного цілого та конструкцій з однорідними побудовами у промовах історичних персоналій твору Т. Лівія «Ab urbe condita» засвідчує таке: характерним явищем синтаксису автора є складні синтаксичні сполуки, які найчастіше поєднуються за допомогою паралельного смислового зв'язку. Завдяки умілій організації та правильному підбору граматичних засобів міжфразового зв'язку, ССЦ промов набувають особливого емоційно-експресивного значення. Характерними скріпами таких конструкцій виступають: повтори слів, паралелізм та анафоричні синтаксичні конструкції.

Особливе стилістичне навантаження у ССЦ несуть їх зачини та речення-кінцівки. У результаті дослідження виділились шість найбільш поширених типів зачинів: підрядне речення, речення з прямим порядком слів, речення з динамічним зачином, речення-питання, речення з вмотивованим зачином, речення у формі риторичного запитання.

Введення автором «Історії» однорідних лексичних комплексів у текст промов сприяє плео-

настичності та повноті мовних періодів. Як засвідчує аналіз, превалюють іменникові однорідні конструкції. Стилістичній манері автора притаманне поєднання у одному реченні іменникових та дієслівних однорідних сполук. Відмітним є те, що при потребі дати негативну характеристику, Лівій вживає дієприкметникові лексичні ряди, для позитивної характеристики – прикметникові. Найчастіше в узусі автора трьохкомпонентні лексичні ряди, рідше чотирьох- та п'ятикомпонентні.

Як засвідчує спостереження, палітра однорідних лексичних побудов багата та різноманітна, найчастіше вона поєднується з такими стилістичними фігурами, як асиндетон, полісиндетон, ампліфікація, градація.

Висновки. Складні синтаксичні конструкції промов, будучи ефективним емоційно-експресивним засобом, сприяють логічному викладу думок. ССЦ промов, як і однорідні лексичні ряди, служать дієвим засобом аргументації.

Досліджені синтаксичні ресурси стилістики промов якнайефективніше сприяють втіленню задуму автора, – заклику громадян повернутися до звичаїв предків та побожності для збереження величі Риму, дослідження аргументаційної ролі цих засобів дозволяє краще зрозуміти основну ідею твору та дослідити ідіостиль автора.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні лінгвостилістичних функцій синтаксичних засобів експресії у інших декадах твору Т. Лівія «Історія».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль А. Практична стилістика сучасної української мови. Київ, Вища школа, 1987. 349 с.
2. Маслюк В. Із спостережень над першою вітчизняною риторикою 1936 року – «Оратором Могілянським» Й. Кононовича-Горбацького. *Іноземна Філологія: Питання класичної філології*. Львів, 1974. Вип. 36. С. 28–33.
3. Маслюк В. Теорія стилю у вітчизняних латиномовних поетиках і риториках XVII – першої половини XVIII ст. *Іноземна Філологія: Питання класичної філології*. Львів, 1975. Вип. 40. С. 3–11.
4. Прокопович Ф. Філософські твори: В 3-х т. Т. I. Про риторичне мистецтво. Київ: Наукова думка, 1979. 511 с.
5. Bernhardy G. Grundriss der Römischen Literatur. Halle: Eduard Anton, 1850. P. 542–545.
6. Kroll W. Rhetorik / *Realencyclopädie der Altertumswissenschaft von Pauly–Wissowa*. Stuttgart: Metzler, 1940. Bd. 7. P. 1039–1138.
7. Pauly–Wissowa. Real-Encyclopädie der Altertumswissenschaft. Stuttgart: Metzler, 1926. Bd. 25. P. 816–852.
8. Titi Livi. Ab urbe condita libri. Erklärt von W. Weissenborn, M. Müller. lib. I–VI. Lipsiae: Teubner, 1910. 396 p.
9. Titi Livi. Ab urbe condita libri. Erklärt von W. Weissenborn. Bd. III. Buch. VI–X. Berlin: Weidmann, 1876. 220 p.
10. Volkmann R. Die Rhetorik der Griechen und Römer. Leipzig: Teubner, 1885. 580 S.
11. Wackernagel W. Poetik, Rhetorik und Stilistik. Halle: Eduard Anton, 1888. 597 S.

REFERENCES

1. Koval A. (1987). Praktychna stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy [Practical stylistics of the modern Ukrainian language]. Kyiv: Vyshcha shkola. 349 p. [in Ukrainian].
2. Masliuk V. (1974). Iz sposterezhen nad pershoiu vitchyznianoiu rytorykoiu 1936 roku – «Oratorom Mohylianskym» Y. Kononovycha-Horbatskoho [From observations on the first national rhetoric of 1936 – «Orator Mohileas» by Y. Kononovych-Horbatsky]. *Inozemna Filolohiia: Pytannia klasychnoi filolohii*. Lviv. Vyp. 36. P. 28–33 [in Ukrainian].
3. Masliuk V. (1975). Teoriia styliu u vitchyznianskykh latynomovnykh poetykakh i rytorykakh XVII – pershoi polovyny XVIII st. [The theory of style in domestic Latin poetics and rhetoricians of the 17th – the first half of the 18th century]. *Inozemna Filolohiia: Pytannia klasychnoi filolohii*. Lviv. Vyp. 40. P. 3–11 [in Ukrainian].
4. Prokopovych F. (1979). Filosofski tvory: V 3-kh t. T. I. Pro rytorychne mystetstvo [Philosophical works: In 3 volumes. Vol. I. About rhetorical art]. Kyiv: Naukova Dumka. 511 p. [in Ukrainian].
5. Bernhardy G. (1859). Grundriss der Römischen Literatur [Outline of Roman Literature]. Halle: Eduard Anton. S. 542–545 [in German].
6. Kroll W. (1940). Rhetorik [Rhetoric]. *Realencyclopädie der Altertumswissenschaft von Pauly–Wissowa*. Stuttgart: Metzler. Bd. 7. P. 1039–1138 [in German].
7. Pauly–Wissowa. (1926). Real-Encyclopädie der Altertumswissenschaft [Real Encyclopedia of Ancient Studies]. Stuttgart: Metzler. Bd. 25. P. 816–852 [in German].
8. Titi Livi. (1910). Ab urbe condita libri [Books from the Foundation of the City]. Erklärt von W. Weissenborn, M. Müller. lib. I–VI. Lipsiae: Teubner. 396 p. [in Latin].
9. Titi Livi. (1876). Ab urbe condita libri [Books from the Foundation of the City]. Erklärt von W. Weissenborn. Bd. III. Buch. VI–X. Berlin: Weidmann. 220 p. [in Latin].
10. Volkmann R. (1885). Die Rhetorik der Griechen und Römer [The Rhetoric of the Greeks and Romans]. Leipzig: Teubner. 580 S. [in German].
11. Wackernagel W. (1888). Poetik, Rhetorik und Stilistik [Poetics, Rhetoric, and Stylistics]. Halle: Eduard Anton. 597 S. [in German].